

Zaak C-472/20

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

30 september 2020

Verwijzende rechter:

Fővárosi Törvényszék (Hongarije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

28 augustus 2020

Verzoekende partij en appellante:

Lombard Lízing Zrt.

Verwerende partij en geïntimeerde:

PN

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Hoger beroep tegen een vonnis in eerste aanleg in een geding betreffende een in vreemde valuta luidende leningsovereenkomst

Voorwerp en rechtsgrondslag van het prejudiciële verzoek

Rechtsgevolgen van de ongeldigheid voortvloeiend uit de oneerlijkheid van een op het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst betrekking hebbend contractueel beding dat het wisselkoersrisico bij de consument legt – Vaststelling van deze rechtsgevolgen in een door de hoogste rechterlijke instantie van een lidstaat aangenomen advies dat echter niet bindend is voor lagere rechters – Nationale wettelijke regeling die bijzondere procedurele vereisten stelt met betrekking tot de ongeldigheid van overeenkomsten – Vaststelling van rechtsgevolgen bij latere wetgeving – Volle werking van richtlijn 93/13

Rechtsgrondslag: artikel 267 VWEU

Prejudiciële vragen

- 1) Wordt de volle werking van richtlijn 93/13 gewaarborgd wanneer in een situatie waarin het oneerlijke beding (ontoereikende informatie over het wisselkoersrisico) het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst betreft, als gevolg waarvan de overeenkomst niet kan voortbestaan, en er geen overeenstemming is tussen de partijen, bij gebreke van aanvullende regels van nationaal recht een door de hoogste rechter van een lidstaat aangenomen, maar voor lagere rechters niet bindend advies richtsnoeren geeft voor de vaststelling dat de overeenkomst geldig is en gevolgen sorteert?
- 2) Indien de eerste vraag ontkennend wordt beantwoord, is het dan mogelijk de vroegere toestand te herstellen wanneer de overeenkomst wegens een oneerlijk beding dat het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst betreft niet kan voortbestaan, er tussen de partijen geen overeenstemming is en het bovengenoemde advies evenmin doorslaggevend kan zijn?
- 3) Indien de tweede vraag bevestigend wordt beantwoord, kan een vordering tot ongeldigverklaring van een beding dat het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst betreft dan worden onderworpen aan het wettelijke vereiste dat de consument tevens vaststelling moet vorderen dat de overeenkomst geldig is en gevolgen sorteert?

Indien het antwoord op de tweede vraag ontkennend luidt en herstel in de vroegere toestand niet mogelijk is, kan dan ter waarborging van het evenwicht tussen de partijen bij latere wettelijke regeling erin worden voorzien dat vastgesteld kan worden dat de overeenkomst geldig is en gevolgen sorteert?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

- Artikelen 1, 6 en 7 van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten; hierna: „richtlijn 93/13” (PB L 95, blz. 29)
- Arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) van 30 april 2014, Kásler en Káslerné Rábai (C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282)
- Arrest van het Hof van 14 maart 2019, Dunai (C-118/17, ECLI:EU:C:2019:207)
- Arrest van het Hof van 3 oktober 2019, Dziubak (C-260/18, ECLI:EU:C:2019:819)

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

- § 200, § 209, § 209/A, § 237 en § 239/A van a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (wet nr. IV van 1959 inzake het burgerlijk wetboek), in de versie die gold ten tijde van de sluiting van de litigieuze leningsovereenkomst
 - § 203 van a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (wet nr. CXII van 1996 betreffende kredietinstellingen en financiële ondernemingen), in de versie die gold ten tijde van de sluiting van de litigieuze leningsovereenkomst
 - § 1, § 3 en § 4 van a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (wet nr. XXXVIII van 2014 tot regeling van bepaalde kwesties in verband met de beslissing die de Kúria (hoogste rechterlijke instantie, Hongarije) ter harmonisatie van de rechtspraak heeft getroffen met betrekking tot leningsovereenkomsten die kredietinstellingen met consumenten hebben gesloten; hierna „wet DH1”)
 - § 1 en § 37 van a [DH1 törvényben] rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (wet nr. XL van 2014 betreffende de regels inzake afrekening die zijn vastgesteld in wet [DH1], en betreffende verschillende andere bepalingen; hierna: „wet DH 2”)
- § 37 van wet DH2 bevat bijzondere procedurele vereisten met betrekking tot de ongeldigheid van overeenkomsten. Volgens deze bepaling kunnen partijen slechts vorderen dat de rechter de overeenkomst ongeldig verklaart indien zij tevens vorderen dat de rechter de rechtsgevolgen van de ongeldigheid toepast, namelijk vaststelt dat de overeenkomst geldig is en gevolgen sorteert tot de datum waarop de beslissing wordt gegeven. Bij gebreke daarvan kan geen uitspraak worden gedaan over de grond van de zaak.
- § 33 van a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (wet nr. LXVI van 1997 inzake de organisatie en het bestuur van de gerechten), in de versie die gold ten tijde van de sluiting van de litigieuze leningsovereenkomst
 - § 25 van wet nr. CLXI van 2011 inzake de organisatie en het bestuur van de gerechten, die thans van kracht is
 - 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény (advies 1/2010 van 28 juni 2010) van de voltallige civiele kamer van de Kúria inzake de rechtsgevolgen van ongeldigheid

Volgens punt 5 van dat advies kan de rechter, wanneer de oorzaak van de ongeldigheid ongedaan kan worden gemaakt of later verdwijnt, de

overeenkomst met terugwerkende kracht geldig verklaren tot de datum waarop zij is gesloten. Geldigverklaring van de overeenkomst en herstel van de vroegere toestand zijn gelijkwaardige mogelijkheden. Wanneer beide mogelijkheden zouden kunnen worden toegepast, is de rechter vrij om te beoordelen welk rechtsgevolg hij aan de ongeldigheid verbindt.

- Het door het raadgevend orgaan van de Kúria, dat belast is met het onderzoek naar de toepassing in procedures gericht op ongeldigverklaring van overeenkomsten in vreemde valuta, op 19 juni 2019 met meerderheid van de stemmen aangenomen advies

Dit, voor lagere rechters niet bindende, advies biedt rechters in geval van ongeldigheid van contractuele bedingen die het wisselkoersrisico bij de consument leggen twee, in theoretische zin gelijkelijk onderbouwde oplossingen. Ten eerste kan een in vreemde valuta luidende leningsovereenkomst door de rechter geldig worden verklaard door te bepalen dat de betalingsmunt de Hongaarse forint (HUF) is en dat de gewone rente gelijk is aan de ten tijde van de sluiting van de overeenkomst geldende rente in HUF, vermeerderd met het referentiepercentage. Daarnaast kan de rechter de overeenkomst geldig verklaren door de omrekeningskoers tussen de vreemde valuta en de HUF te plafonneren en de in de overeenkomst vastgestelde rentevoet intact te laten tot de datum van de omzetting in HUF.

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Verweerder in het hoofdgeding (hierna: „verweerder”) wenste een personenauto van het type Rover te kopen. Hij beschikte over 362 500 HUF¹ eigen bijdrage en had een lening van 1 417 500 HUF nodig. Met het oog daarop diende hij op 3 december 2009 een aanvraag om financiering in bij Lombard Finanziária Zrt., de rechtsvoorganger van verzoekster in het hoofdgeding (hierna: „verzoekster”). In de financieringsaanvraag stond dat verweerder verplicht was op 3 december 2009 de eigen bijdrage te betalen en vervolgens van 5 januari 2010 tot en met 5 mei 2016 in totaal 2 689 225 HUF moest aflossen in maandelijkse termijnen van 34 900 HUF.
- 2 Tussen Lombard Finanziária Zrt. als leningverstrekker en verweerder als leningnemer is op 4 december 2009 een individuele

¹ Volgens de door de Europees Centrale Bank vastgestelde referentiewisselkoers was 1 EUR op de dag van de sluiting van de overeenkomst (4 december 2009) gelijk aan 269,14 HUF, op de dag van de opzegging van de overeenkomst (14 september 2015) aan 313,33 HUF, op de dag van de uitspraak van de rechter in eerste aanleg (11 juli 2019) aan 325,83 HUF en op 30 september 2020, de dag waarop het onderhavige verzoek om een prejudiciële beslissing is ingediend, aan 365,53 HUF. Zie in dit verband: https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-huf.en.html

consumentenkredietovereenkomst gesloten in Zwitserse frank tegen variabele rentevoet. De overeenkomstsluitende partijen hebben de voorwaarden voor de terugbetaling van de lening vastgelegd en kwamen overeen dat de algemene voorwaarden van Lombard Finanszírozási Zrt., die een integrerend deel van de overeenkomst uitmaken, van overeenkomstige toepassing zijn op de in de overeenkomst niet geregelde aangelegenheden.

- 3 Verweerder heeft op 4 december 2009 ook een verklaring inzake de mededeling over risico's ondertekend. In deze verklaring wordt de schuldenaar op de hoogte gesteld van het renterisico en de verwachte renteveranderingen. In de verstrekte informatie staat onder meer vermeld dat de schuldenaar rekening dient te houden met het wisselkoersrisico. De maandelijkse termijnen zijn vastgesteld in vreemde valuta en vervolgens omgerekend in HUF, met als gevolg dat er een wisselkoersverschil ontstaat. Toekomstige veranderingen in de wisselkoers van vreemde valuta zijn evenwel onvoorspelbaar. Algemene informatie over veranderingen in de wisselkoers staat vermeld in de algemene voorwaarden onder de definities „wijziging van de wisselkoers I” en „wijziging van de wisselkoers II”.
- 4 Lombard Finanszírozási Zrt. is op 31 augustus 2010 ten gevolge van overname opgehouden te bestaan. Haar algemene rechtsopvolger is verzoekster geworden.
- 5 De in de door de Hongaarse wetgever in 2014 aangenomen wet DH2 voorziene afrekening raakt ook de tussen partijen in het hoofdgeding gesloten leningsovereenkomst. In het kader daarvan heeft verzoekster het bedrag dat volgens wet DH1 op oneerlijke gronden in rekening werd gebracht, afgerekend met verweerder. In het gedetailleerde overzicht stond onder meer vermeld dat de gewone jaarlijkse rente zowel vóór als na de wijziging van de overeenkomst 22,32 % bedroeg. Verweerder heeft de afrekening niet betwist, zodat die geacht wordt te zijn herzien.
- 6 Bij verweerder is een achterstand ontstaan bij de termijnaflossingen. Verzoekster heeft de leningsovereenkomst daarom op 14 september 2015 opgezegd en tegen verweerder een vordering ingesteld bij de Pesti Központi Kerületi Bíróság (rechter voor het centrum van Pest, Hongarije; hierna: „rechter in eerste aanleg”). Zij vorderde dat de op 4 december 2009 tussen partijen gesloten leningsovereenkomst met terugwerkende kracht geldig wordt verklaard tot aan de sluiting ervan en dat het percentage van de initiële jaarlijkse rente wordt vastgesteld op 23,07 %. Daarnaast vorderde zij dat verweerder wordt veroordeeld tot betaling van een bedrag van 490 102 HUF uit hoofde van de overeenkomst, vermeerderd met verdragingsrente en de door verzoekster gemaakte proceskosten.
- 7 In zijn tegenvordering voerde verweerder aan dat de bedingen van de leningsovereenkomst die het wisselkoersrisico volledig bij hem leggen oneerlijk zijn en betwistte hij dat de informatie over het wisselkoersrisico duidelijk en begrijpelijk was. Hij betoogde daarnaast dat de overeenkomst nietig is omdat deze in strijd met de relevante Hongaarse wettelijke voorschriften geen eenduidige en

nauwkeurige omschrijving bevat van de hoogte van het percentage van de gewone rente. Verweerder beklagde zich er ook over dat verzoekster verzuimd had de overeenkomst vergezeld te doen gaan van een gedetailleerd overzicht van de ontwikkeling van de schuld dat hem in staat zou hebben gesteld die op de voet te volgen. Verweerder stelde voorts een tegenvordering in waarin hij betoogde dat hij sinds de sluiting van de overeenkomst in totaal 3 151 644 HUF aan verzoekster had terugbetaald en aangezien het oorspronkelijke bedrag van de lening slechts 1 417 500 HUF bedroeg hij van mening was dat hij sinds oktober 2012 te veel had betaald. In zijn tegenvordering vorderde hij dan ook veroordeling van verzoekster tot betaling van 1 734 144 HUF uit hoofde van ongerechtvaardigde verrijking en de ongeldigheid van de overeenkomst. Ten slotte vorderde hij dat verzoekster wordt verplicht het kentekenbewijs van de Rover vrij te geven en dat de doorhaling van verzoeksters optierecht wordt gelast.

- 8 Hoewel verzoekster de totaalsom van het door verweerder tot op dat moment terugbetaalde bedrag niet in twijfel trok, heeft zij de tegenvordering wegens ongerechtvaardigde verrijking betwist, met inbegrip van de cijfermatige onderbouwing ervan. Zij betoogde voorts dat het wisselkoersrisico duidelijk en begrijpelijk was uiteengezet. Daarnaast kan de omstandigheid dat in de overeenkomst niet het percentage van de gewone rente is vermeld, hoogstens tot gedeeltelijke ongeldigheid leiden die hersteld kan worden. Ten slotte beklemtoonde verzoekster dat verweerder het door haar in de overeenkomstig wet DH2 opgestelde afrekening vermelde rentepercentage niet had betwist, zodat de toepasselijke rentevoet door de rechter in eerste aanleg aanvullend kan worden vastgesteld en de overeenkomst derhalve niet ongeldig hoeft te worden verklaard.
- 9 Bij beslissing van 11 juli 2019 heeft de rechter in eerste aanleg de leningsovereenkomst van partijen in HUF omgezet en met terugwerkende kracht, tot aan de datum van de sluiting ervan, geldig verklaard en het jaarlijkse percentage van de gewone rente op 23,07 % vastgesteld. Verzoeksters beroep is verworpen voor het overige. Beslissend op de tegenvordering van verweerder heeft de rechter in eerste aanleg verzoekster veroordeeld tot betaling van 462 419 HUF en tot vrijgave van het kentekenbewijs van de Rover en heeft hij de doorhaling van verzoeksters optierecht gelast. De tegenvordering van verweerder is voor het overige afgewezen.
- 10 Aangaande het percentage van de gewone rente van deze in vreemde valuta luidende lening heeft de rechter in eerste aanleg in de motivering van zijn beslissing aangegeven dat de door verzoekster vermelde rentevoet niet met zekerheid uit de leningsovereenkomst noch uit de algemene voorwaarden kon worden afgeleid en evenmin was aangetoond. De rechter in eerste aanleg deelde het standpunt van verweerder dat de door verzoekster vermelde gewone rente in strijd is met de kern van de constructie van in vreemde valuta luidende overeenkomsten. Ten tijde van de sluiting van de leningsovereenkomst tussen partijen bedroeg de rente op leningen in HUF namelijk ongeveer 20 %, terwijl de rente op in vreemde valuta luidende leningen in dezelfde periode 10 % of zelfs lager was. De rechter in eerste aanleg oordeelde dat het aan verzoekster stond om

ter ondersteuning van haar vordering bewijs te leveren van de wezenlijke inhoud van de overeenkomst en de hoogte van de op de in vreemde valuta luidende lening toepasselijke gewone rente, hetgeen zij heeft verzuimd.

- 11 Wat betreft de informatie over het wisselkoersrisico heeft de rechter in eerste aanleg op grond van richtlijn 93/13, het arrest van 20 september 2018, OTP Bank en OTP Faktoring (C-51/17, ECLI:EU:C:2018:750), en beslissing 6/2013 PJE van de Kúria, gegeven in het belang van een uniforme uitlegging van de bepalingen van burgerlijk recht, vastgesteld dat contractuele bedingen die het wisselkoersrisico bij de consument leggen oneerlijk zijn. Voorts heeft hij geoordeeld dat alle rechtsgevolgen die voortvloeien uit het oneerlijke karakter van het beding waarbij het wisselkoersrisico bij de consument wordt gelegd en uit de gedeeltelijke ongeldigheid wegens het ontbreken van de rentevaststelling, gezamenlijk moeten worden toegepast.
- 12 Bij de toepassing van de rechtsgevolgen van ongeldigheid heeft de rechter in eerste aanleg zich gebaseerd op het advies van het raadgevend orgaan van de Kúria van 19 juni 2019. Hij heeft de leningsovereenkomst tussen partijen geldig verklaard door deze overeenkomst wegens het oneerlijke karakter van het beding inzake het wisselkoersrisico in HUF om te zetten. Het jaarlijkse percentage van de initiële rente heeft hij op basis van de door verzoekster opgestelde afrekening betreffende het verschil tussen alle termijnbedragen (2 689 225 HUF) en het bedrag van de lening (1 417 500 HUF) op 23,07 % vastgesteld. Voorts is verzoekster veroordeeld om aan verweerder 462 419 HUF te betalen wegens ongerechtvaardigde verrijking, zijnde het verschil tussen het door verweerder tot op dat moment feitelijk betaalde bedrag (3 151 644 HUF) en de bij het van start gaan van de overeenkomst bekende som van alle aflossingstermijnen ten bedrage van 2 689 225 HUF.
- 13 Verzoekster heeft tegen de beslissing van de rechter in eerste aanleg hoger beroep ingesteld bij de verwijzende rechter (rechter voor de agglomeratie Boedapest, Hongarije), die het Hof om een prejudiciële beslissing heeft gevraagd.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 14 Voor de verwijzende rechter vordert verzoekster wijziging van de beslissing van de rechter in eerste aanleg in die voege dat de omzetting van de tussen partijen gesloten leningsovereenkomst in HUF wordt vernietigd en verweerder wordt veroordeeld tot betaling van het reeds in eerste aanleg gevorderde bedrag van de hoofdsom van 490 102 HUF, vermeerderd met vertragingsrente en de door verzoekster gemaakte proceskosten. Verzoekster concludeert daarnaast tot afwijzing van de tegenvordering van verweerder in haar geheel en tot vernietiging van de beslissing in eerste aanleg voor zover het gaat om de vrijgave van het kentekenbewijs en de doorhaling van het optierecht van verzoekster.
- 15 Verzoekster voert aan dat in de verklaring inzake de mededeling over risico's ondubbelzinnig stond vermeld dat verweerder rekening moest houden met het

wisselkoersrisico. Verzoekster heeft verweerder er ook op gewezen dat de toekomstige ontwikkeling van de koers van vreemde valuta onvoorspelbaar is. Volgens verzoekster impliceert de loutere omstandigheid dat bij verweerder in ruil voor een gunstigere rentevoet een wisselkoersrisico ontstaat niet dat de in vreemde valuta luidende leningsovereenkomst in strijd is met de wet of de goede zeden, als woekerovereenkomst kan worden aangemerkt, ziet op een onmogelijke prestatie of een schijnovereenkomst is.

- 16 Verzoekster verwijst naar punt 1 van beslissing 2/2014 PJE van de Kúria, gegeven in het belang van een uniforme uitlegging van de bepalingen van burgerlijk recht, volgens hetwelk het wisselkoersrisico onbeperkt op de consument rust. Het contractuele beding inzake het wisselkoersrisico kan slechts worden onderzocht indien de inhoud ervan voor een normaal geïnformeerde, redelijk omzichtige en oplettende gemiddelde consument bij het sluiten van de overeenkomst niet duidelijk en begrijpelijk was. Indien deze consument op basis van de bewoordingen van de overeenkomst en de door de financiële instelling verstrekte informatie duidelijk heeft kunnen begrijpen dat hij het wisselkoersrisico zonder beperkingen moet dragen en dat voor hem nadelige veranderingen in de wisselkoers niet zijn begrensd, kan niet tot de conclusie worden gekomen dat het onderzochte beding oneerlijk is. Volgens verzoekster is de door haar verstrekte informatie in overeenstemming met de arresten van 30 april 2014, Kásler en Káslerné Rábai (C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282), en 20 september 2017, Andriciuc e.a. (C-186/16, ECLI:EU:C:2017:703). Verzoekster benadrukt dat uit de algemene voorwaarden duidelijk blijkt dat de schuldenaar ook de wisselkoerswijzigingen moet betalen alsook dat wisselkoerswijzigingen extreem kunnen zijn en geen bovengrens kennen.
- 17 Verzoekster betwist de vaststelling van de rechter in eerste aanleg volgens welke zij de door haar vermelde rentevoet van 23,07 % niet heeft aangetoond. Zij heeft tijdens de procedure in eerste aanleg gedetailleerde feitelijke informatie verstrekt over de hoogte van de gewone rente. Bij de geldigverklaring van de overeenkomst had de rechter in eerste aanleg ook de hoogte van de gewone rente, rekening houdend met het op de valuta toepasselijke rentepercentage en referentiepercentage moeten wijzigen. De geldigverklaring van de overeenkomst mag immers niet leiden tot een zodanige verstoring van het contractuele evenwicht tussen partijen dat er kennelijke ongelijkwaardigheid tussen de prestatie en de tegenprestatie ontstaat.
- 18 In zijn verweerschrift concludeert verweerder tot bevestiging van de beslissing van de rechter in eerste aanleg. Hij benadrukt dat de Kúria heeft geoordeeld dat de informatie over het wisselkoersrisico geacht moet worden deel uit te maken van de hoofdprestatie en als deze informatie ontbreekt of een oneerlijk karakter heeft, de hele overeenkomst vervalt. Verweerder heeft zijn standpunt geschraagd door overlegging van een aantal rechterlijke uitspraken.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 19 De verwijzende rechter wenst in het licht van de eerdere uitspraken van het Hof te vernemen welke wettelijke mogelijkheden hij in geval van ongeldigheid van het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst tot zijn beschikking heeft om te kunnen vaststellen dat de betrokken overeenkomst geldig is en gevolgen sorteert.

WERKDOCUMENT